

Toetsingkader risicoregelingen afdeling Deelnemingen: categorie 2

- i. Wat is het probleem dat aanleiding is (geweest) voor het beleid? Is dit probleem nog actueel? Wat is de oorzaak van het probleem?

Zoals uit de inleiding naar voren komt, heeft de staat een aantal garanties en vrijwaringen afgegeven aan verschillende deelnemingen die volgen uit het belang om financiering van de deelnemingen mogelijk te maken (TenneT en NS). Deelnemingen die voor grote investeringen staan kunnen een garantie van de Staat nodig hebben om (voordelig) financiering aan te trekken.

Hieronder volgt per deelneming de achtergrond van de garantie/vrijwaring:

Tennet

TenneT heeft in 2009 voor € 885 miljoen het transportnet van E.ON overgenomen. Dit transportnet wordt ondergebracht in TenneT TS0 Germany, een dochter van TenneT Holding. De overname is gefinancierd met vreemd vermogen, aangetrokken door TenneT Holding B.V. en eigen vermogen van de Stichting Beheer Doelgelden. De Stichting heeft voor € 375 mln aandelen genomen in TenneT TS0 Germany.

De Stichting beheert gelden die voortvloeien uit de opbrengsten van veilingen van de capaciteit op het landsgrensoverschrijdende net, zogenaamde interconnectiecapaciteit. De Elektriciteitswet stelt dat de Stichting deze gelden uitsluitend mag aanwenden voor specifieke doeleinden (met name ten behoeve van interconnectiecapaciteit). Omdat de middelen uit de Stichting altijd direct beschikbaar dienen te zijn, bijvoorbeeld indien er een investering in interconnectiecapaciteit dient te worden gedaan, is overeengekomen dat de Staat voor EUR 300 mln (80% van het te investeren bedrag) garant zou staan mocht er een beroep op de stichting worden gedaan. De overige € 75 mln heeft de Stichting van TenneT Holding geleend. Het ministerie van Financiën heeft als aandeelhouder van TenneT Holding de garantie afgegeven. De garantie loopt 10 jaar en is marktconform geprijsd. Na afloop van deze periode wordt de stichting geacht haar buffers weer voldoende te hebben aangevuld. Als tegenprestatie ontvangt Financiën gedurende 10 jaar een premie van € 4,8 mln op jaarbasis. De marktconformiteit hiervan is extern getoetst en bevestigd. Deze premie wordt jaarlijks afgestort in een interne begrotingsreserve.

NS- Eurofima leningen

De staat garandeert leningen die NS heeft afgesloten via Eurofima. Eurofima is een multilaterale bank, opgericht op basis van een Europees verdrag, gevestigd in Zwitserland die zich specialiseert in de financiering van rollend materieel. Alle nationale Europese spoorvervoerders kunnen hier financiering aantrekken onder garantie van het land van herkomst. Over een gedeelte hiervan ontvangt de staat een vaste garantiefee. NS heeft totaal 450 miljoen geleend bij Eurofima, de Staat ontvangt hiervoor een garantiefee van NS. De onderliggende leningen zijn op verschillende momenten afgesloten en de garantiefee is daarmee verschillend. De berekening van de fee:

- Over € 65,7 mln. een fee van 15 bp.
- Over € 355, 5 mln. sinds half december 2011 een fee van 23bp.

- Over de rest (€28,8 mln.) geen fee.

Voor leningen die voor 1995 zijn afgesloten (verzelfstandiging NS) is geen garantiefee afgesproken. Bij de afgesloten tranches daarna is wel een garantiepremie afgesproken, deze is bepaald met marktpremies voor het faillissementsrisico van vergelijkbare partijen als uitgangspunt. De laatste lening loopt af begin 2019. Voor eventuele nieuw af te sluiten leningen is toestemming van de aandeelhouder vereist.

- ii. Waarom rekent de overheid het tot haar verantwoordelijkheid om het probleem op te lossen en waarom ligt de verantwoordelijkheid op rijksniveau en niet op decentraal niveau?
Het aandeelhouderschap bij de betreffende deelnemingen is/was belegd op rijksniveau waardoor de verantwoordelijkheid ook op dat niveau ligt.
- iii. Is de regeling a) ter compensatie van risico's die niet in de markt kunnen worden gedekt en/of b) het instrument waarmee een optimale doelmatigheidswinst kan worden bewerkstelligd? En heeft de regeling een beargumenteerde meerwaarde boven een kasstroom of subsidie?

Waar van toepassing wordt er een premie gevraagd voor de verstrekte garantie ter compensatie van het risico dat de staat loopt. Het in 1956 opgerichte Eurofima heeft als doel om de deelnemende spoorwegmaatschappijen in staat te stellen hun rollend materieel te vernieuwen en zodoende de Europese integratie van spoorwegen te stimuleren. Met NS is afgesproken dat ze hier alleen van gebruik kan maken indien ze kan aantonen geen of tegen zeer ongunstige condities toegang heeft tot de financiële markten, voor een beperkte looptijd en tegen een marktconforme garantiefee. Onder normale omstandigheden kan NS gewoon terecht op de kapitaalmarkt. In principe wenst de Staat deze garanties af te bouwen. NS heeft A rating en kan daarmee prima naar de markt. In 2011 is deze regeling, vanwege de bijzondere marktomstandigheden, voor 5 jaar doorgerold. Hierbij moest de NS aantonen dat ze duurder uitwaren met een rechtstreeks beroep op de markt ipv Eurofima plus marktconforme garantiefee.

De garantie van de Staat aan Stichting Beheer Doelgelden was benodigd om een statutaire eis van de stichting in te vullen en om de credit rating van TenneT holding niet negatief te beïnvloeden; bij een marktalternatief zou aan deze doelstelling niet worden voldaan. Zoals in de brief van 16 oktober 2009 aan de Kamer is gemeld, is het risico dat de garantie wordt ingeroepen beperkt.

De regelingen zijn getroffen om de financiering van deelnemingen mogelijk te maken en daardoor vanuit doelmatigheid ingegeven. De meerwaarde van het verstrekken van een garantie boven een subsidie is dat er geen kasstroom van de staat uitgaat.

- iv. Is er al een andere garantie/wet/regeling die de verplichting ex-/impliceert?
Eurofima is opgericht per Europees verdrag.¹ Voor de andere regeling is er geen garantie/wet of regeling die de verplichting expliciteert.
- v. Is bekend wat de mogelijke effectiviteit van de betreffende risicoregeling is?
De regelingen zijn getroffen om de financiering van deelnemingen mogelijk te maken; de deelnemingen slagen in dit doel waardoor de regelingen effectief zijn.

¹ Verdrag nopens de oprichting van de "Eurofima", Europese Maatschappij tot financiering van spoorwegmaterieel, Bern, 20-10-1955

- vi. Wat zijn de risico's van de regeling:
- a. Hoe staan risico en rendement van de regeling tot elkaar in verhouding?
Bij Tennet en NS wordt een marktconforme premie gevraagd voor de verstrekte garantie ter compensatie van het risico dat de staat loopt.
 - b. Wat is de inschatting van het risico op waarschijnlijkheid, impact, blootstellingduur of beheersingsmate?
De inschatting is dat er niet op de uitgegeven garanties/vrijwaringen wordt getrokken. Er is zoveel mogelijk een eindtermijn en maximum bedrag opgenomen voor wat betreft respectievelijk de duur en de omvang van de garantie om de beheersing van de regelingen te verhogen. Als een deelneming moet trekken op een garantie kan dat voor de aandeelhouder een indicatie zijn dat de aansturing vanuit het bestuur van de deelneming tekort is geschoten wat implicaties kan hebben voor wat betreft de eventuele benoeming bij bijvoorbeeld andere staatsdeelnemingen of private ondernemingen. Dit zorgt ervoor dat moral hazard risico's zoveel mogelijk worden beperkt.
 - c. Wat is het totaalrisico van de regeling?
De maximale omvang van de garanties is € 750 mln. (NS: € 450 mln., Tennet: € 300 mln.).
 - d. Heeft de minister door middel van de gekozen institutionele inbedding van de regeling, ook als deze op afstand wordt uitgevoerd, voldoende mogelijkheden tot beheersing van de risico's?
Om de risico's zoveel mogelijk te beheersen is er een eindtermijn en een maximale omvang van de regelingen opgenomen zoals is vermeld bij de achtergrond van de regelingen. Het uitgangspunt is overigens dat er geen of zo min mogelijk garanties worden afgegeven.
- vii. Welke premie wordt voorgesteld en hoeveel wordt doorberekend aan de eindgebruiker?
De regelingen voor NS en Tennet zijn bedoeld om financiering van derden mogelijk te maken, hiervoor ontvangt de overheid een premie zoals eerder is beschreven.
- viii. Wat zijn de uitvoeringskosten van de regeling?
Vooralsnog zijn er alleen beperkte interne uitvoeringskosten ten aanzien van de regelingen; het is denkbaar dat in het geval er getrokken wordt op een regeling er adviseurkosten gemaakt moeten worden voor de inhuur van juridische en of financiële expertise.
- ix. Wat is de einddatum van het risico?
De eindtermijnen van de regelingen verschillen; iedere regeling kent een einddatum zoals is vermeld bij de achtergrond van de regelingen.
- x. Hoe wordt de informatie die nodig is om de evaluatie (periodiek en na afloop) van de regeling uit te kunnen voeren verkregen?

Deze informatie kan verkregen worden van de deelnemingen onder meer middels periodieke overleggen waar bijvoorbeeld de werking van de garantie en onderliggende risico's besproken kunnen worden.